

धरान उपमहानगरपालिकाको आर्थिक वर्ष २०८०/०८१ को नीति तथा कार्यक्रम

आदरणीय सभाध्यक्षज्यू,

माननीय प्रदेश सभाका सदस्यज्यूहरू,

नगरसभा सदस्यज्यूहरू,

यस गरिमामय सभामा पालिकाको आर्थिक वर्ष २०८०/८१ को वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम पेश गर्न पाउँदा मैले आफुलाई गौरवान्वित महशुस गरेको छु। वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम तर्जुमाका क्रममा पालिकालाई विभिन्न सुझाव दिनु हुने सम्पूर्ण आमा, बुवा, दाजुभाई तथा दिदी बहिनीहरू लगायत सबैमा हार्दिक आभार सहित हामी सबैको तर्फबाट धन्यवाद व्यक्त गर्दछु। यस अवसरमा नेपालको प्रजातान्त्रिक आन्दोलन, राजनीतिक अग्रगमन र लोकतन्त्रको सवलीकरणको क्रममा विभिन्न कालखण्डमा भएका जनआन्दोलन, मधेश आन्दोलन, जनयुद्ध र अन्य विभिन्न खाले न्यायपूर्ण आन्दोलनमा सहादत प्राप्त गर्नु हुने महान शहिदहरूप्रति हार्दिक श्रद्धाञ्जली अर्पण गर्दछु। साथै घाईते अपाङ्ग योद्धाहरू प्रति सम्मान व्यक्त गर्दै वेपत्ता योद्धाहरू प्रति सलाम व्यक्त गर्दछु।

विश्वव्यापीरूपमा फैलिएको कोभिड-१९ महामारीबाट थलिएर माथि उठन लागेको अर्थतन्त्र पुनः युकेन युद्ध र सोबाट विश्व आपूर्ति श्रृंखलामा आएको संकुचनले नेपाललाई समेत प्रभाव पारेकोछ । यसबाट संघीय सरकारको राजस्व परिचालनमा प्रभाव पर्न गै स्थानीय तहले पाउनु पर्ने वित्तीय हस्तारणमा नकारात्मक असर पुगेकोछ । सुन्दर, समुन्नत र समृद्ध धरान नगरी निर्माण गर्ने हाम्रो संकल्प, समस्त धरानवासीको चाहाना र हामीले निर्वाचनमा मत माग्ने क्रममा हाम्रा मतदाताहरू प्रति अभिव्यक्त गरेका प्रतिज्ञाहरू पुरा गर्ने दिशामा हामीले आगामी आ. व. २०८०/८१ को नीति तथा कार्यक्रमलाई केन्द्रित गरेका छौं। दीगो विकासको राष्ट्रिय लक्ष्यहरूको स्थानीयकरण, गुणस्तरीय पूर्वाधार निर्माण, धरान नगरीको खानेपानी समस्याको अल्पकालिन एवं दीर्घकालिन समाधान, धरानलाई शिक्षा, स्वास्थ्य, रोजगारी, सेवासुविधा र खेलकुदको उत्कृष्ट गन्तव्यको रूपमा स्थापित गर्ने, सुकुम्वासीहरूको वैज्ञानिक व्यवस्थापन गर्ने, स्वच्छ, सफा र सुन्दर धरान नगरको पहिचान कायम राख्ने र योजनावद्ध शहरीकरणको विस्तार यस नीति तथा कार्यक्रमको प्रमुख प्राथमिकता रहेको छ।

यस उपमहानगरपालिकाको विकास निर्माणको कार्यहरूलाई गुणस्तरीय बनाउन नगर भित्रका आम उपभोक्ताहरू, टोल विकास संस्था, सर्वसाधारण जनता, उद्योगी व्यवसायीहरू लगायत सामाजिक संघसंस्थाहरूको निरन्तर सहयोग रहदै आएको छ। जनसहभागीता एवं जनपरिचालन र श्रमदान तथा श्रम संस्कृतिको क्षेत्रमा धरानले कायम गरेको इतिहासलाई अक्षुण्ण राख्दै शासकीय प्रबन्धमा जवाफदेहिता, पारदर्शिता, मितव्ययिता, गुणस्तरीयता एवं स्वच्छतायुक्त जनसहभागीता सुनिश्चित गरिने छ।

उपमहानगरपालिकाको संगठन तथा व्यवस्थापन सर्भेक्षण (O & M) लाई अद्यावधिक रूपमा अध्ययन गरी छरितो एवं चुस्त संगठन संरचना मार्फत प्रशासनीक तथा चालु खर्चलाई मितव्ययीता कायम गर्दै सेवा प्रवाह प्रभावकारी तथा विकेन्द्रित तुल्याउदै पूँजीगत खर्च बढाउने नीति लिइएको छ। यसका लागि डिजिटल सुशासनलाई सेवा प्रवाहमा प्रभावकारी बनाउनु पर्ने देखिन्छ । संघ तथा प्रदेश सरकारबाट प्राप्त अनुदान एवं वित्तिय हस्तान्तरणको अत्युत्तम परिचालन एवं उपयोग गर्दै वित्तिय आत्मनिर्भरता कायम गर्ने प्रयत्न गर्नु यो नीति तथा कार्यक्रमको मूल उद्देश्य रहेकोछ।

सभाध्यक्ष महोदय,

अब म आर्थिक वर्ष २०८०/८१ को विभिन्न विषयगत एवं क्षेत्रगत नीति तथा कार्यक्रमहरु प्रस्तुत गर्दछु।

१) सामाजिक विकास सम्बन्धी नीति तथा कार्यक्रम

क. शिक्षा

१. आवश्यकता र वास्तविक जीवनसंग जोड्ने र काम सिकाउने जीवनपयोगी सीपमा आधारित शैक्षिक पाठ्यक्रमको विकास गरी सबै विद्यालयलाई क्रमश नमूना विद्यालयको रूपमा विकास गर्ने र सो अनुसारको पठनपाठनको व्यवस्था मिलाइनेछ ।
२. शिक्षा नियमावली, शिक्षा नीति, बहुभाषा शिक्षा निर्देशिका जस्ता कानुनी तथा नीतिगत व्यवस्था मार्फत शिक्षा क्षेत्रको गुणस्तर नियमन एवं प्रवर्द्धन गरिने छ।
३. उपमहानगरपालिकाबाट निर्माण गरिएको कक्षा १ देखि कक्षा ८ सम्मको पाठ्यक्रमका बाँकी रहेका कक्षाका पाठ्यपुस्तक निर्माण गरी कार्यान्वयन गरिनेछ।
४. विद्यालय बाहिर रहेका र बिच मै विद्यालय छोड्ने बालबालिकाहरुलाई विद्यालय शिक्षा पुरा गर्न प्रोत्साहन गरिनेछ।
५. सेवा निवृत्त विषयगत शिक्षकहरुको अभिलेख व्यवस्थापन गरी पालिकाको शैक्षिक विकासमा उनीहरुको अनुभवलाई उपयोग गरिनेछ।
६. बहुभाषिक विद्यालय निर्माण तथा सञ्चालन गरि विभिन्न भाषा र लिपिको संरक्षण गरिनेछ।
७. "उत्कृष्ट शैक्षिक गन्तव्य पालिका हाम्रो पहिचान" भन्ने आदर्श लक्ष्य प्राप्तिका लागि सामुदायिक र संस्थागत शैक्षिक संस्थाहरुबाट प्रदान गर्ने उच्च शिक्षालाई थप गुणस्तरीय र सर्वसुलभ तुल्याउन त्यस्ता प्राज्ञिक संस्थाहरूसँग सहकार्य र साझेदारी गरिनेछ।
८. विद्यालयहरुको भौतिक पूर्वाधार निर्माण गर्दा बालमैत्री तथा अपाङ्गतामैत्री संरचना निर्माण गरिनेछ।
९. पालिका क्षेत्र भित्रका गुरुकुल, मदर्शा र गुम्बा जस्ता शिक्षालयहरुको स्तर उन्नती गर्दै लगिनेछ।
१०. सबै सामुदायिक तथा संस्थागत विद्यालयहरुमा लागु गरिएको शैक्षिक व्यवस्थापन सूचना प्रणाली (EMIS) प्रणाली लाई परिस्कृत गर्दै निरन्तरता दिईनेछ ।
११. दलित समुदायको सशक्तिकरणको लागि आवश्यक कानूनको तर्जुमा गरिनेछ।
१२. धरानको एकमात्र बालिका विद्यालयलाई प्रदेशकै नमूना विद्यालय बनाउन आवश्यक पहल गरिनेछ।
१३. नगर क्षेत्रमा रहेका फरक क्षमता (अपाङ्गता) भएका विद्यार्थी अध्ययन गराउने विद्यालयको स्तरोन्नति गरिनेछ।
१४. नगरभित्र सञ्चालित उच्च शिक्षा प्रदान गर्ने, महेन्द्र बहुमुखि क्याम्पस, पूर्वाञ्चल क्याम्पस, हात्तीसार क्याम्पस, पिण्डेश्वर क्याम्पस लगायतका शैक्षिक संस्थाको स्तरोन्नतीको लागि आवश्यक पहल गरिनेछ।
१५. विद्यालयमा कार्यरत शिक्षकलाई क्षमता विकास तथा बालमैत्री शिक्षण सिकाई तालिम प्रदान गरिनेछ।
१६. गरिवीका कारण कुनै बालबालिका शिक्षा देखि बञ्चित नहुने नीति तथा कार्यक्रम लागु गरिनेछ।

ख. संस्कृति सम्बन्धी नीति तथा कार्यक्रम

१. पालिका भित्र बोलिने विभिन्न जातजातिका मातृ भाषाहरुको संरक्षण गर्दै त्यस्ता भाषाको लिपी तथा व्याकरण लेखन तथा प्रकाशन गर्ने नीति लिइनेछ।

२. पालिका भित्र आयोजना हुने महोत्सवहरूमा विविध जातीय भेषभुषा, कला साहित्य, संगित लगायतको झाँकी सहित प्रदर्शन गर्ने नीति लिइनेछ।
३. सबै जातजातीको मौलिक बाजाहरूको प्रबर्द्धन गरिनेछ।
४. निर्माणाधिन बहुजातिय संग्राहलय र नाटक घरको निर्माण सम्पन्न गरि आवश्यक कार्यविधिको तर्जुमा गरी सञ्चालन गरिनेछ।

ग. युवा तथा खेलकुद सम्बन्धी नीति तथा कार्यक्रम

१. नगरलाई खेल ग्राम बनाउनको निमित्त निर्माण गरिएको गुरुयोजना अनुसार खेल पूर्वाधार निर्माण गर्दै नगरलाई Sports City को रूपमा विकास गरिनेछ।
२. खेलकुदको विकास गर्न विभिन्न खेलहरूका लागि खेलकुद मैदान लगायतका खेल पूर्वाधार निर्माण तथा मर्मत सम्भार गरिनेछ।
३. विभिन्न विधाका खेलकुदहरूको विकास र दिगो व्यवस्थापन गर्दै जाने नीति लिइनेछ।
४. दुर्व्यसनमा परेका युवायुवतीहरूलाई निरोधात्मक, प्रबर्द्धनात्मक र उपचारात्मक कार्यक्रमहरू मार्फत दुर्व्यसन मुक्त गराई समाजमा पुनस्थापनाको प्रबन्ध मिलाइनेछ।
५. वैदेशिक रोजगारबाट फर्केका युवाहरूले आर्जन गरेको ज्ञान र सिप सदुपयोग गर्दै स्वरोजगार र उद्यमशील बनाउन संघ र प्रदेश सरकारसंगको सहकार्यमा कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ।

घ. लैङ्गिक समानता र सामाजिक समावेशीकरण सम्बन्धी नीति तथा कार्यक्रम

१. लैङ्गिक विभेद अन्त्य गर्दै लैङ्गिक समानता र सामाजिक समावेशीकरण सम्बन्धी नीति तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन गरिनेछ।
२. महिला, बालबालिका, अल्पसंख्यक, भूमिहिन, अति गरिब, आदिवासी जनजाति र सामाजिक बहिस्करणमा परेका वर्गको लागि उत्थानशील कार्यक्रमहरू संचालन गरिनेछ।
३. ऐतिहासिक कालदेखि दलित तथा शील्पी समुदायले, जिवन निर्वाहको रूपमा अपनाइ आएका परम्परागत पेशालाई व्यवसायिक उद्यमको रूपमा विकास गर्न पुँजि लगानी सहयोग गरिनेछ।
४. विकासका कार्यक्रमहरूमा टोल विकास संस्थाहरूलाई प्रभावकारी रूपमा सहभागी गराइनेछ, सघन परिचालन गरिनेछ।
५. यस उपमहानगरपालिकालाई सडक मानव मुक्त बनाउने कार्यलाई निरन्तरता दिईनेछ।
६. सबै प्रकारका हिंसा विरुद्ध शुन्य सहनशिलता नीति लिइनेछ।
७. अपाङ्गता पुनस्थापनाको लागि पुनर्स्थापन गृह निर्माण गरी सञ्चालन गरिनेछ।
८. पालिका तथा वडास्तरीय बाल क्लब संजाललाई प्रभावकारी रूपमा परिचालन गरिनेछ।
९. पालिकाका बालमैत्री घोषणा हुन बाँकी सबै वडाहरूलाई आ. व. २०८०/८१ भित्र बालमैत्री वडा घोषणा गर्ने कार्य सम्पन्न गरिनेछ।
१०. बालविकास केन्द्रहरूको भौतिक पूर्वाधार स्तरोन्नति गरिनेछ।
११. बहुआयामिक पुनर्स्थापना केन्द्र निर्माण एवम् सञ्चालन गरिनेछ।
१२. नगरलाई बाल मैत्री, जेष्ठ नागरिक मैत्री र अपाङ्गता मैत्री बनाउने नीति लागु गरिनेछ।
१३. दलित समुदाय सशक्तिकरण कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ।

१४. ज्यालामा हुने भेदभावको अन्त्य गर्दै श्रमिकको उचित सम्मान गर्दै जिल्ला एवम् स्थानीय दररेटको आधारमा श्रमिकमा विभेद नहुने गरी समान ज्यालाको नीतिलाई कडाईका साथ पालना गराइनेछ।

ड. स्वास्थ्य सम्बन्धी नीति तथा कार्यक्रम

१. नागरिकको पहुँच सुनिश्चित हुने गरी उपमहापालिकाक्षेत्र भित्र आधारभूत स्वास्थ्य सेवाको प्रबन्ध मिलाइनेछ।
२. बर्थिङ्ग सेन्टर र स्वास्थ्य क्लिनिकहरूको सेवाको स्तरोन्नति गर्ने क्रममा प्रयोगशाला सहितको सेवा उपलब्ध गराउने कार्यक्रम संचालन गरिनेछ।
३. नेपाल रेडक्रस सोसाइटीसँग सहकार्य गरी रक्त सञ्चार सेवालार्ई सहज तुल्याइनेछ।
४. अर्गानिक खाद्यान्न विकास र विस्तारमा विशेष जोड दिइनेछ।
५. महिला स्वयंसेविकाहरूको सेवालार्ई थप प्रभावकारी तुल्याइनेछ।
६. स्वास्थ्य क्लिनिकहरूले प्रदान गर्ने आधारभूत सेवाहरूको शुल्कलाई नियमन गरिनेछ।
७. वी पी कोईराला स्वास्थ्य विज्ञान प्रतिष्ठानलाई सुधार गर्न आवश्यक सबै खाले पहल गर्ने, अस्पतालसंग समन्वय र सहकार्य गरी स्थानीय नागरिकहरूको गुणस्तरीय स्वास्थ्य उपचारको प्रबन्ध मिलाइनेछ।

२. आर्थिक विकास सम्बन्धी नीति तथा कार्यक्रम

क. उद्योग तथा पर्यटन सम्बन्धी नीति

१. धराने सावुन तथा वेसार उद्योगको स्थापना गरी स्थानीय स्तरमा रोजगारीको सृजना गरिनेछ।
२. वडा नं. ६ मा रहेको औद्योगिक ग्राम निर्माण छिटो सम्पन्न गर्न संघीय सरकार समक्ष पहल गरिनेछ।
३. उद्योग वाणिज्य संघ र नीजी क्षेत्रसंग समन्वय र पहलमा स्थानीय कच्चा पदार्थमा आधारित उद्योग स्थापना गरि औद्योगिक ग्राम सञ्चालन गरिनेछ।
४. विभिन्न जातजातिको जातिय परम्परागत पर्वसंस्कार र संस्कृतिहरूको प्रवर्द्धन गरिनेछ।
५. अन्तर पालिका सम्बन्ध प्रवर्द्धन गर्दै अन्य स्थानीय तहहरूका असल अभ्यासलाई अनुसरण गरी पर्यटन प्रवर्द्धन गर्न थप राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय पालिकाहरूसँग भगिनी सम्बन्ध विस्तार गरिनेछ।
६. धरानको विकासमा यातायात क्षेत्रको ऐतिहासिक भुमिकालार्ई मध्येनजर गर्दै निर्माणाधिन स्मार्ट बस पार्कको निर्माण सम्पन्न गरी पूर्व क्षेत्रकै यातायात क्षेत्रको मुख्य प्रस्थान बिन्दुको रूपमा विकास गरिनेछ।
७. पर्यटन प्रवर्द्धनका लागि तयार गरिएका गुरुयोजनाहरूलाई सार्वजनिक निजी साझेदारी कार्यक्रमको अवधारणा अनुरूप अगाडी बढाइनेछ।

ख. कृषि तथा पशुपंक्षी सम्बन्धी नीति तथा कार्यक्रम

१. तरकारी उत्पादनको लागि ब्यवसायिक, करेसावारी, करार खेती र कौशी खेतीको लागि नमूना तालिम, प्रविधि र नमूना कार्यक्रम सञ्चालन गरी प्रोत्साहन गरिनेछ।
२. पालिका भित्रका कृषकहरूको खण्डिकृत/वर्गिकृत एवं विस्तृत तथ्याङ्क आधार निर्माण गरिनेछ।
३. उत्पादन लागत, थोक तथा खुद्रा मुल्य विश्लेषण गर्दै विचौलियाबाट उत्पादकमाथि हुने ठगी तथा शोषण नियन्त्रणका लागि मुख्य कृषि उपजको पालिका भित्र समर्थनमुल्य निर्धारण गरिनेछ।
४. ब्यावसायिक कृषि पकेट क्षेत्रमा सिंचाई पूर्वाधार निर्माण गरिनेछ।
५. मासु पसल तथा बधशालाहरूको पूर्वाधार स्तरोन्नति गरी स्वास्थ्य मापदण्डमा आधारित तुल्याइनेछ।

६. व्यवसायिक रूपमा पशु पालन गर्ने किसानलाई प्रोत्साहन गर्ने नीति लिइनेछ।
७. कृषिलाई प्राथमिकतामा राखि तरकारीमा आत्म निर्भर बन्ने कार्यक्रमहरू लागु गरिनेछ।

ग. सहकारी सम्बन्धी नीति तथा कार्यक्रम

१. सहकारी संस्थाहरूको संस्थागत सुशासन प्रवर्द्धन गर्दै निक्षेपकर्ताहरूको हित संरक्षणका लागि अनुगमनलाई प्रभावकारी तुल्याइनेछ।
२. सहकारीको प्रभावकारी सञ्चालन र व्यवस्थापनको लागि आवश्यक नियमावली र कार्यविधि तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गरिनेछ।
३. पालिका भित्र स्थापना हुने कृषि समुह निजी फर्म र सहकारीहरूको दर्ता तथा कार्य क्षेत्र अनुमति जस्ता विषयहरूलाई व्यवस्थित ढंगले अघि बढाइनेछ।
४. सहकारीहरूको माध्यमबाट उत्पादनशिल क्रियाकलापमा संलग्न नागरिकहरूको पूँजी संकलन तथा परिचालन गरी साना तथा स्वरोजगारीका अवसर श्रृजना गरी गरिबी न्यूनिकरण गर्ने योजनालाई निरन्तरता दिइनेछ।
५. कृषि लगायत विषयगत सहकारीलाई सो क्षेत्रमा केन्द्रित भै लगानी गर्ने नीतिलाई कठोर रूपमा कार्यान्वयन गरिनेछ।
६. जनसंख्या अनुपातमा सहकारीको संख्या बढी देखिएको हुँदा सहकारी मर्जरको नीतिलाई अगाडी बढाइनेछ।
७. सहकारी संस्थाहरू कानून मूलाविक चलेको ग्यारेन्टि गर्न आवश्यक तालिम तथा प्रशिक्षण कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ।
८. सहकारीको प्रभावकारी सञ्चालन र व्यवस्थापनको लागि सहकारी ऐन २०७५ बमोजिम कार्यविधि तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गरिनेछ।

३. सूचना तथा संचार सम्बन्धी नीति तथा कार्यक्रम

१. नेपाल पत्रकार महासंघ सुनसरीको सहकार्यमा स्थानीय सञ्चार गृहहरूको सुदृढिकरण गर्दै संचार संस्था र पालिकाको सहकार्यमा जनहितकारी सूचनाहरू सम्प्रेषण गर्ने, पालिकाका निर्णय तथा सूचनाहरूमा सञ्चार संस्थाहरूको पहुँच बढाई खुल्ला सरकारको नीति लिइनेछ।
२. पालिका क्षेत्र भित्रबाट प्रकाशित हुने स्थानीय तथा राष्ट्रिय पत्रपत्रिका, अनलाईन पत्रिकाहरूको व्यवसाय प्रवर्द्धनका कार्यक्रमहरू संचालन गरिनेछ।
३. विज्ञापन तथा सूचनामा स्थानीय संचार संस्थाहरूलाई प्राथमिकता दिइनेछ।
४. नागरिकहरूको सूचनाको हकको सम्मान गर्दै पालिकालाई सूचनामैत्रि तुल्याइनेछ।

४. न्याय, कानून तथा मानव अधिकार प्रवर्द्धन सम्बन्धी नीति तथा कार्यक्रम

१. न्यायिक समितिको अधिकार क्षेत्र भित्रका विवादहरूको शीघ्र निरुपण गरी प्रभावकारी न्याय सम्पादन गर्न आवश्यक नीति तथा कानूनहरूको प्रबन्ध मिलाइनेछ।
२. न्यायिक समितिका पदाधिकारी तथा कर्मचारीहरूको विषयगत ज्ञान र क्षमता विकासका कार्यक्रमहरू कार्यान्वयन गरिनेछ।
३. मानव अधिकारको सम्मान, संरक्षण, सम्बर्द्धन र प्रवर्द्धनका लागि आवश्यक नीति तथा कानून तर्जुमा गरी प्रवर्द्धनात्मक कार्यक्रमहरू संचालन गरिनेछ।

५. सुशासन, सार्वजनिक सेवा तथा क्षमता विकास सम्बन्धी नीति तथा कार्यक्रम

१. पालिकाभित्रका नागरिकहरूको गुनासो तथा सेवा सम्बन्धी जिज्ञासा सुन्ने र सोको सम्बोधन अनलाईन प्रणालीकै माध्यमबाट गर्ने व्यवस्था गरिनेछ।
२. आर्थिक तथा प्रशासनिक सुशासन कायम गर्दै पुरानो बेरुजु फछ्यौट गर्ने कार्य अगाडि बढाइनेछ।
३. प्रत्येक महिनाको आय/व्ययको मास्केवारी कार्यपालिका तथा वडा कार्यालयको सूचनापाटि तथा वेवसाइटमा प्रकाशित गरिनेछ।
४. योजना तथा कार्यक्रमहरूको व्यवस्थापनमा कार्यालयको मानव संसाधन पर्याप्त नभएको अवस्थामा सम्बन्धित विषयका विज्ञहरूलाई सहजकर्ता वा विशेषज्ञको रूपमा प्रयोग गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ।
५. पालिकाबाट प्रवाह हुने सबै सेवाहरूमा कागज विहीन प्रणाली बनाउन विद्युतीय प्रणालीलाई जोड दिईने छ।
६. सुरक्षालाई चुस्तदुरुस्त एवम् प्रभावकारी बनाउन वडाका विभिन्न ठाउँमा, पर्यटकीय स्थल तथा सुरक्षा संवेदनशील क्षेत्रहरूमा सि. सि. टि. भि. क्यामेरा जडान गरिनेछ।
७. सडक फुटपाथमा हुने अव्यवस्थित पार्किङ्ग, निर्माण सामग्री भण्डारण र फुटपाथ पसलहरूको अनाधिकृत प्रयोगलाई निरुत्साहित गर्दै उचित व्यवस्थापन र निजी क्षेत्रको सहकार्यमा उपयुक्त पार्किङ्ग स्थलहरू पहिचान गरी सञ्चालन गरिनेछ।
८. आधारभूत वस्तु तथा सेवाको सहज आपूर्ति र गुणस्तर कायम गर्न नियमित रूपमा बजार अनुगमन गर्ने र यस्तो अनुगमनमा उपभोक्ताहरूलाई समेत संलग्न गराइनेछ।
९. पालिकाभित्रका सार्वजनिक तथा सरकारी जग्गाहरूको मिहीन ढंगले खोजी गरी त्यस्ता जग्गाहरूको संरक्षण गरिनेछ।
१०. सार्वजनिक खर्चलाई वैज्ञानिक अनुमान योग्य र नतिजामुखी तुल्याउन मध्यकालिन खर्च संरचना (MTEF) पद्धति प्रयोगमा ल्याइने छ।
११. संघीय सरकार, प्रदेश सरकार र अन्य स्थानीय तहहरूसँग आपसी सहकार्य र समन्वयको लागि अन्तर समन्वय तथा सहकार्य गरिनेछ।
१२. धरान उपमहानगरपालिका (तत्कालिन धरान नगरपालिका, पाँचकन्या र विष्णुपादुका गाविस) मा पन्ध्र वर्षभन्दा बढि अबधि देखि हालसम्म करार सेवामा निरन्तर कार्यरत कर्मचारीलाई उहाँहरूले हालसम्म गर्नु भएको योगदानको कदर गर्दै सम्मान स्वरूप एक पटकको लागि Golden Handshake सुनौलो) को व्यवस्था गरी (अवसरसेवाबाट विदा लिनसक्ने अवसर प्रदान गरिनेछ। यस कार्यक्रमबाट रिक्त हुने दरबन्दि स्वतः खारेज गर्ने व्यवस्था समेत गरिनेछ।

६. वन, वातावरण, जलवायु परिवर्तन तथा विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी नीति तथा कार्यक्रम:

क. खानेपानी तथा सरसफाई

१. खानेपानी व्यवस्थापन बोर्डले सेवा दिन नसकेका क्षेत्रहरूमा रहेको खानेपानी समस्याको तत्कालीन, अल्पकालीन र दीर्घकालीन समाधानका लागि पहल गर्दै भइरहेको उत्पादन तथा वितरण प्रणालीलाई सहज बनाइनेछ।

२. जलाधार संरक्षण कार्यक्रम संचालन गरी पालिकाभिन्न रहेका भूमिगत पानीका स्रोतहरू तथा जलाधार र सिमसार क्षेत्रहरूको संरक्षण एवं प्रवर्द्धन गर्दै ती स्रोतहरूबाट खानेपानीको स्रोत वृद्धिको प्रबन्ध मिलाइनेछ।
३. विभिन्न खोला, नदी तथा अन्य स्रोतबाट खानेपानीलाई आपूर्ति गर्ने व्यवस्थाको लागि प्राविधिक सम्भाव्यता अध्ययन गरी संघ सरकार र प्रदेश सरकारको सहकार्यमा निर्माण कार्य अघि बढाइनेछ।
४. जल पुनर्भरण योजना र वर्षातको पानी संकलन गर्ने प्रविधिलाई उपयोगमा ल्याउन प्रारम्भ गरिनेछ।
५. सडक किनारा र सार्वजनिक स्थानहरूलाई हरियाली र सुन्दर तथा सफा राख्ने कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ।
६. टोल विकास संस्था र सामाजिक संघ संस्थाहरूसँग फोहोर संकलन तथा व्यवस्थापन कार्यमा सहकार्यको नीति लिइनेछ।
७. अस्पतालजन्य फोहोरलाई व्यवस्थित तुल्याउन सम्बन्धित निकायहरूलाई पूर्ण रुपमा जिम्मेवार बनाइनेछ।
८. जथाभावी फोहोर फाल्ने र फोहोर गर्ने व्यक्तिलाई जरिवाना तथा अन्य दण्ड सजाय गरिनेछ।
९. प्लाष्टिकजन्य फोहोर नियन्त्रण तथा न्यूनिकरण गर्न प्लाष्टिक झोलाहरूको प्रयोगलाई निरुत्साहित गरिनेछ।

ख. वातावरण, जलवायु परिवर्तन तथा विपद् व्यवस्थापन:

१. पूर्वाधार आयोजनाहरूको कार्यान्वयन गर्दा त्यस्ता आयोजनाहरूले वातावरणमा पार्ने असर न्यूनिकरणको लागि प्रारम्भिक वातावरणिय परिक्षण (IEE) र वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन (EIA) अध्ययन गरिनेछ।
२. खाली जग्गामा वृक्षारोपण, हरियाली प्रवर्द्धन तथा वनको संरक्षण र हैसियतमा सुधार गरी जल, जमीन तथा वातावरणको संरक्षण र जीविकोपार्जनको अवसरमा वृद्धि गरिनेछ।
३. ऐतिहासिक पोखरीहरूको संरक्षण गरी जल, जमिन तथा जलाधारको संरक्षण गरिनेछ।
४. भूसूचना प्रणालीको प्रयोग उच्च जोखिमयुक्त क्षेत्रको नक्साङ्कन, जोखिमको विश्लेषण तथा जोखिम न्यूनीकरण योजना तयार गरिनेछ।
५. ढुंगा, गिट्टी, बालुवा जस्ता नदीजन्य पदार्थ र अन्य प्राकृतिक स्रोतहरूको अनधिकृत एवं अवैज्ञानिक दोहनलाई नियन्त्रण गरिनेछ।

७. व्यवस्थित शहरी योजना, वस्ति विकास, आवास तथा पूर्वाधार विकास:

१. आवधिक योजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गरिनेछ।
२. पालिकाभिन्न सञ्चालन गरिने आयोजनाहरूको पहिचान गरी “आयोजना बैंक” तयार गरिनेछ। यसमा समाविष्ट आयोजनाहरू क्रमशः कार्यान्वयन गर्दै लगिनेछ।
३. विगत देखिका निर्माणाधिन तथा अधुरा योजनाहरूलाई सम्पन्न गर्न क्रमागत रुपमा बजेट विनियोजन गरिनेछ।
४. शहरको सौन्दर्यकरण र सडक यातायातलाई व्यवस्थित बनाउन आवश्यक स्थानमा आकाश पुलको संभाव्यता अध्ययन गरिनेछ।
५. सभागृहको मर्मत सम्भार गरी अत्याधिक सुविधायुक्त बनाई सञ्चालनमा ल्याईनेछ।

६. घर निर्माणमा जनताको अनुत्पादक खर्च नहोस् र पुँजी चलायमान होस् भन्ने उद्देश्यले घर निर्माण गर्नुपूर्व नागरिकलाई घरको आवश्यकता, घरको लागत, मापदण्ड र उपयोग सम्बन्धमा निःशुल्क परामर्श दिईनेछ।
७. नेपाल राष्ट्रिय भवन संहिता २०६०, वस्ती विकास, शहरी योजना तथा भवन निर्माण सम्बन्धी मापदण्ड २०७२, राष्ट्रिय भू-उपयोग नीति, भवन तथा योजना मापदण्ड २०५६ लगायतका राष्ट्रिय प्रादेशिक एवं स्थानीय भूमि व्यवस्थापन तथा भवन नियमन सम्बन्धि ऐन, मापदण्ड तथा निर्देशिकाहरूलाई कडाईका साथ लागु गरी सुरक्षित एवं व्यवस्थित निर्माण गर्ने नीतिलाई निरन्तरता दिइनेछ।
८. पालिका क्षेत्रभित्र बन्ने संस्थागत सार्वजनिक तथा व्यापारिक भवनहरूमा पार्किङ्ग स्थलको व्यवस्था अनिवार्य गर्नु पर्ने नीति लिइनेछ।
९. पालिकाको सीमा क्षेत्र यकिन गरी पालिका सीमानामा कलात्मक तथा पालिकाको ऐतिहासिक मौलिकता झल्किने गरी स्वागतद्वार निर्माण गरिनेछ।
१०. पालिकामा निर्माण भएका पूर्वाधार संरचना (पूँजीगत सम्पति) को लगत अद्यावधिक गरी Asset Management Plan तयार गरी कार्यान्वयन गरिनेछ।
११. पूर्वाधार योजनामा निजीक्षेत्रसँगको साझेदारीका लागि विभिन्न आयोजना तयार गरी कार्यान्वयन गरिनेछ।
१२. सुकुम्वासी बस्तीहरूलाई व्यवस्थित गर्ने कार्यक्रम लागु गरिनेछ।
१३. अव्यवस्थित तथा सुकुम्वासी बस्तीमा रहेका घरहरूलाई नम्बरीड गरेर करको दायरामा ल्याईनेछ।

द. राजस्व तथा आन्तरिक श्रोत परिचालन:

१. पालिकाको आन्तरिक राजस्व अभिवृद्धिका लागि गरिएको राजस्व सम्भाव्यता अध्ययन प्रतिवेदन क्रमशः कार्यान्वयन गरिनेछ।
२. करको दर सम्भव भएसम्म न्यूनतम गर्दै करको दायरा विस्तार गर्ने नीति लिइनेछ।
३. अग्रिम कर भुक्तानीमा छुटको व्यवस्था गरिनेछ।
४. कर बक्यौता जरीवाना छुट र असुलीलाई विशेष अभियान सञ्चालन गरी असुल गरिनेछ।
५. घरबहाल करमा रहेको चुहावट नियन्त्रण गर्न घरधनी र बहालमा रहनेहरूको अभिलेख अद्यावधिक राख्ने प्रणाली विकास गरिनेछ।
६. प्रगतिशील कर प्रणाली अवलम्बन गरिनेछ।
७. सरसफाई सेवा पुगेका सबै क्षेत्रका प्रत्येक घरबाट तोकिए बमोजिमको सरसफाई सेवा शुल्क असुली गरिनेछ।
८. उत्कृष्ट करदाताहरूलाई पुरस्कृत तथा सम्मानित गर्ने नीति लिइनेछ।
९. कर प्रशासनलाई सूचना प्रविधिमैत्री एवं करदातामैत्री तुल्याउदै लगिनेछ।
१०. अव्यवस्थित बसोवासीहरूलाई लगाउदै आएको घरधुरी करलाई निरन्तरता दिइनेछ। घरको संरचना र प्रकृति अनुसार दरहरूको प्रगतिशील पुनरावलोकन गरिनेछ।
११. करदाताको कर लगतलाई ब्यवस्थित, पारदर्शी र प्रभावकारी रूपमा उपयोग गर्न, करदातालाई कर सम्बन्धी सूचना प्रवाह गर्न डिजीटल कर प्रणाली लागु गरिनेछ।

अन्त्यमा यो नीति तथा कार्यक्रमको सफलतापूर्ण कार्यान्वयन हामी सबैको साझा कर्तव्य रहेको हुँदा सबैको साथ सहयोगको लागि अपिल गर्दै उपस्थित सबैलाई हार्दिक धन्यवाद व्यक्त गर्दछु।

धन्यवाद !

नमस्कार !!

जय धरान !!!